

75. výročie odovzdania Mohyly M. R. Štefánika na Bradle

„Geniálnym dielom“ nazval Dominik Tatarka „hrob posadený na Bradle, na zelenom prsníku Myjavskej pahorkatiny, biely a kamenný so srdcom rytiera, jediná vertikálu, ktorá pretrvá v pamäti zo všetkých monumentov tejto krajiny.“ Od odovzdania tohto najznámejšieho diela národného umelca Dušana Jurkoviča uplynulo už 75 rokov a pri tejto príležitosti sa uskutočnilo 26. septembra t. r. v Brezovej pod Bradlom celodenné spomienkové podujatie. Dopoldňajšiu konferenciu venovanú Štefánikovej mohyle i autorovi tohto monumentu inicioval Spolok architektov Slovenska a konala sa pod záštitou Ministerstva kultúry SR. K ďalším usporiadateľom podujatia patrilo Mesto Brezová pod Bradlom, Spoločnosť, Nadácia a Spolok Milana Rastislava Štefánika, Mestský úrad Myjava, Obecné úrady Košariská a Priepasná a ECAV

v Brezovej pod Bradlom a Košariskách.

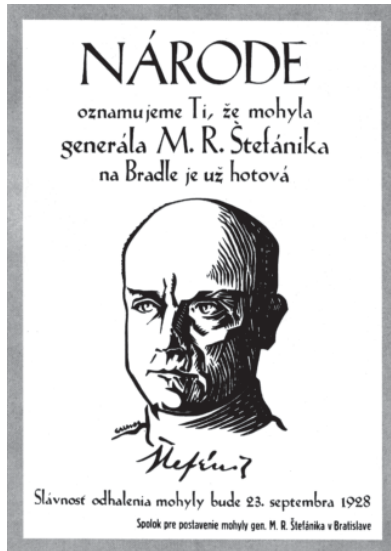
Po privítacích prejavoch primátora mesta Brezová pod Bradlom Ivana Ďurkoviča a predsedu Spoločnosti MRŠ Ing. Jána Tataru otvoril konferenciu doc. Ján Bahna upozornením na osobitosť tohto miesta, na jeho *genia loci*, a nebývalú koncentráciu historických udalostí i osobností, ktoré z tohto kraja pochádzali, tu pôsobili alebo žili.

Dr. Peter Macho z Historického ústavu SAV v príspevku *Bradlo ako symbol* poukázal na širšie súvislosti, najmä na historický kontext a zobrazenie tejto lokality v literatúre. S témou *Mohyla na Bradle – legislatívne súvislosti* vystúpil Dr. Alojz Medár z Ministerstva kultúry SR. Prezentoval niektoré dôležité skutočnosti a medzníky súvisiace s vývojom právneho vnímania Mohyly MRŠ, postavenej r. 1928. Napríklad,

že v januári 1968 bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, jej vlastníkom je mesto Brezová pod Bradlom a v Ústrednom zozname pamiatok je zapísaná pod č. 2075, ale aj ďalšie legislatívne súvislosti.

Tažiskovou bola prednáška doc. Dany Bořutovej *Mohyla na Bradle – zdroj výtvornej myšlienky*, doplnená prezentáciou ukážok architektonických návrhov. Autorka sa zamerala na genézu tohto monumentu. Dušan Jurkovič bol osobným priateľom Milana Rastislava Štefánika a toto dielo je podľa jeho vlastných slov „prejavom lásky a úcty k veľkej a svetlej pamiatke na naše spoločné styky v detstve.“ Pôvodne mali byť Štefánikove pozostatky uložené na cintoríne v Košariskách, myšlienka pochovať ho na Bradle skrsla v Jurkovičovej hlave, lebo aj on toto miesto rád navštevoval. Nápad sa zrodil počas slávnostného sadenia *lipy slobody* v Skalici, kde bol s vládnu delegáciou, keď ho zastihla smutná zvesť o Štefánikovej smrti. „Vznikla v prvej chvíli veľkej bolesti nad tragickým osudom, vo chvíli, keď ho, len mŕtveho, objala oslobodená zem...“ Súčasná podoba Mohyly na Bradle nie

je realizáciou Jurkovičovho posledného architektonického návrhu, podľa D. Bořutovej mala byť výsledná podoba ešte „monumentálnejšia“, ako by to podľa Jurkoviča zodpovedalo významu a veľkosti Milana Rastislava Štefánika. Mohyla je postavená na kopci vo výške 544 m n. m, v základe je dlhá 96 m, široká 70 m, dve terasy stupňovito vyrastajú zo svahov Bradla a vrcholia sarkofágom – tumbou, kde sú umiestnené pamätne dosky. Prvá terasa má rozmery 93 x 62 m, druhá 45 x

32 m, štyri kamenné obelisky, ktoré sa pnú do výšky 12,5 m z každého rohu mohyly, symbolicky „spájajú zem s oblakmi.“ Štefánikov hrob je v hĺbke 8 m pod tumbou. V súčasnosti je dielo síce „vynovené“ po generálnej oprave ukončenej r. 1996, stráca sa však jeho silueta. Pôvodne bolo postavené na „holom“ končari a dominovalo okolitej krajine, za sedemdesiatpäť rokov ho vegetácia postupne prerastá, čo je napokon prirodzené a je to osudom mnohých stavieb umiestnených v krajine.

Na toto záverečné konštatovanie nadviazal posledný z prednášajúcich, predseda Nadácie MRSŠ prof. Ján Fúška vyhlásením medzinárodnej študentskej súťaže zameranej na revitalizáciu vegetačných úprav a dobudovanie areálu mohyly. Súťaž vyhlasuje nadácia spolu s Fakultou architektúry STU v Bratislave pod záštitou prezidenta republiky a je určená poslucháčom 3. a 4. ročníkov Univerzity v Grenobli, Záhradníckej fakulty Mendelovej univerzity Brno v Ledniciach, fakulty architektúry TU v Košiciach, STU a VŠVU v Bratislave, ako aj ČVUT v Prahe, Fakulty záhradníctva SPU v Nitre a Vysokej školy lesníckej vo Zvolene. Súťaž sa končí 31. 1. 2004, práce bude hodnotiť odborná porota, objektívnosť bude zaručená tým,

že v nej nebude zastúpený nik zo zúčastnených univerzít. Vybrané projekty budú vystavené na pôde Spolku architektov a uvažuje sa aj o ďalších miestach.

Potom účastníci podujatia položili vence k hrobu Dušana Jurkoviča (1868 – 1947) na miestnom cintoríne a pietnou spomienkou sa im prihovorila brezovská ev. farárka Viera Mosná. V podvečerných hodinách pokračoval program na Bradle, kde po položení venčov odznel aj prejav prof. Štefana Šlachtu, prezidenta Spolku architektov, na tému *Dušan Jurkovič – osobnosť slovenskej kultúry*. Na jeho záverečný apel k uvedomovaniu si národných kultúrnych hodnôt, ktoré sú základom našej kultúrnej identity v budúcej spoločnej Európe, nadviazali sugestívne slová košarišskej evanjelickej farárky Zuzany Durcovej. Po záverečnej hymnickej piesni Kto za pravdu horí, ktorú s miestnym evanjelickým mužským spevokolom spievali azda všetci prítomní, rozhoreli sa v štyroch kútoch mohyly symbolické vatry, aby v nachádzajúcom súmraku umocnili jej veľkoleposť a kamennú krásu.

Marta Ciranová

„Mohyla nie je pomník kultu, bludu a iných pomýlení historického významu. Jej jednoduchá kompozícia – sarkofág a štyri pylóny – v kompaktnom výraze domácich materiálov, vytvárajú harmóniu a súzvuk genia loci, zhmotnenie stáročnej skúsenosti poľudštenia krajiny dielom umu a rúk človeka.“
(E. Sikorová)

„Meno a dielo Dušana Jurkoviča je prítomné i v európskej modernej architektúre. No neodmysliteľný je význam tejto osobnosti najmä v našich kultúrnych dejinách: stavby, ktoré vytočil, budú i nasledujúcim generáciám pripomínať rozlet a stopy jeho ducha.“
(E. Babín)

Nerealizovaný návrh D. Jurkoviča (1947)

